

4+4+4 Eğitim Sistemi ile Sosyal Bilgiler Eğitiminde Ortaya Çıkan Kaotik Durumlar Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*

The Views of the Social Studies Teachers About Chaotic Situations that Arise in Social Studies Education in 4+4+4 Educational System*

Oğuzhan KARADENİZ, Melek ULUSOY

ÖZ

Kamuoyu tarafından 4+4+4 olarak adlandırılan, Türkiye’de zorunlu eğitimi kademeli bir şekilde 12 yıla çıkartan, 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun 11 Nisan 2012 tarihinde 28261 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 4+4+4 Eğitim sisteminde sosyal bilgiler dersi; 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda branş dersi olarak uygulanmaya devam edilmiştir. Programda gerçekleştirilen değişiklikler ve yenilikler okullarda, idarecilerde, öğretmenlerde ve öğrenciler üzerinde farklı etkiler oluşturmuştur. Yapılan bu araştırmada; 4+4+4 eğitim sistemi ile sosyal bilgiler dersinde yaşanan yenilik ve değişimlerin neden olduğu kaotik durumlar hakkında sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı ile yapılmış bir özel durum çalışmasıdır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğretmenler; 4+4+4 eğitim sistemi uygulamasını olumlu ve olumsuz yönleri ile değerlendirmişlerdir. Sistemi olumsuz bulan öğretmenlerin; öğrenci yaşı, fiziki ortam, uygulama-yönlendirme, okula uyum, sistemin sürekliliği ve yönetsel problemler konusunda kaotik durumlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler eğitiminde ise öğretmenlerin, programda eksiklikler olması, ders saatinin az olmasından dolayı programın yetiştirilememesi, ortaokula 5. sınıfta başlayan öğrencilerin uyum sorunu yaşaması ve öğrencilerin bilişsel gelişim açısından hazır bulunuşluklarının yeterli olmamasından dolayı kaotik durumla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ise fiziki ortamlarının değişmesi, arkadaşlarından ayrılmaları ve sınıf öğretmenlerinden ayrılarak branş öğretmenine adapte olamamalarından okul içerisinde kaotik olayların yaşanmasına neden oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlar öğretmenleri kaotik ve karmaşık durumlarla karşı karşıya getirmiş, öğretmenlerin gelecek hakkında öngörememezlik yaşamalarına neden olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler dersi, 4+4+4 Eğitim Sistemi, Kaos, Karmaşa, Düzen

ABSTRACT

Named as 4+4+4 by the public, the law which extends the compulsory education in Turkey to 12 years stage by stage and which demands some amendments in Elementary Education Law Number 6287 and some other laws came into force by being published in the Official Gazette with number 28261 on 11th April, 2012. Social Studies was continued to be implemented in the 5, 6, 7 and 8th grades as a major area course in the 4+4+4 education system. The changes and innovations that are performed in the program have created different effects on the administrators, the teachers and the students at the schools. In this research, it was aimed to determine the opinions of the social studies teachers about the chaotic situations caused by innovations and changes experienced in social studies. The Research is a special case study conducted with the qualitative research approach. As a result, teachers who participated in the survey evaluated the positive and negative aspects of the 4+4+4 education system application. It is determined that the teachers who find the system negative had chaotic situations about student’s age, physical environment, application-guidance, harmony with school, continuity of the system

*Bu çalışma III. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu’nda (28-30 Nisan 2014, Ankara, Türkiye) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

*This study was presented at the IIIrd International Symposium of Social Sciences Education (April, 28-30, 2014, Ankara, Turkey).

Oğuzhan KARADENİZ (✉)

Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Zonguldak, Türkiye
Bülent Ecevit University, Ereğli Faculty of Education, Zonguldak, Turkey
oguzhan.karadeniz@beun.edu.tr

Melek ULUSOY

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
Gazi University, Institute of Educational Science, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 30.12.2014

Kabul Tarihi/Accepted : 17.02.2015

and administration problems. It is concluded that in social studies teaching, teachers had chaotic situations because of deficiency of the program, inadequate time of lessons causing not to catch up with the scheduled time, harmony problems of the students who begin the secondary school just after the fourth grade and students' insufficiency in cognitive and sensual developmental levels of readiness. It is determined that students had chaotic problems caused by the change of their physical environment, leaving their friends and leaving their class teacher while trying to adapt to their new branch teacher. It is determined that these results made the teachers face chaotic and complex situations and caused them not to be able to foresee the future.

Keywords: Social studies lessons, 4+4+4 Educational system, Chaos, Complexity, Order

GİRİŞ

Herakleitos, binlerce yıl öncesinde “aynı nehirde iki kez yikanamazsınız, çünkü her şey akar” ve “değişmeyen tek şey değişimin kendisidir” diyerek değişimden ve gelişimden uzak kalınmayacağını ifade etmiştir (İleri, 2009). Bilgi çağı olarak adlandırılan 21. yüzyıl dünyasında her alanda büyük gelişme ve değişimler yaşanmaktadır. Bu hızlı değişim ile birlikte günümüz mükemmel, olağanüstü olarak nitelendirilen bir ürün, gündelik hayat içerisinde kullanıldıkça normal olarak algılanmakta, daha üstün özelliklere sahip bir ürün çıktığında ise yetersiz olarak görülmektedir. Değişen koşullarla birlikte sosyal ve ekonomik alanda gerekli değişiklikleri yapabilmek için eğitim sistemlerinin yeni talepleri karşılaması gerekmektedir. Eğitimde yeniliklerin benimsenmesi, yenilikçilerin birbirini etkilemesi ile meydana gelen sosyal bir zincirleme akışından ibarettir. Yapılacak olan yeniliklerin planlama kararı esnasında uygulayıcıların da bu faaliyetlere katılması sağlanmalıdır (Bursalıoğlu, 2000).

Bir toplumun en önemli itici gücü eğitim düzeyi ve nitelikli insan kaynağıdır. İçerisinde bulunduğumuz bilgi çağının bireye sunduğu fırsatlar beraberinde rekabeti de getirmektedir. Bireyin yeterliliklerini güncelleyerek yeni gelişmeleri yakından takip etmesi zorunlu hale gelmektedir. Bu durum karşısında çağa uyum sağlamak isteyen ülkeler, eğitim sistemlerinde reform denilebilecek yenilikler yaparak bireyleri daha uzun süre eğitmektedirler (Sezgin, 2001). Sürekli ve kaliteli bir eğitim ile toplumların bilgi ve beceri düzeyi artmakta, yaşanan bu gelişme ülkelerin refah ve mutluluk oranlarına artı değer olarak yansımaktadır.

Zorunlu eğitim kavramı, bireylerin belirli bir yaşa ulaştıklarında eğitim hayatına başlamalarını ifade etmektedir. Zorunlu öğretim, devletin yurttaşı görmekle yükümlü kıldığı eğitimi; zorunlu öğrenim ise, yurttaşın devletin gösterdiği yerde görmeyi yüklediği eğitimi anlatmaktadır. Zorunlu eğitim belli bir öğrenim süresini anlatır, bu süre temel eğitimin bir kesimini ya da tümünü içine alabildiği gibi, temel eğitimin ötesine de taşabilir (Başaran, 1982). Yaşanan gelişmelerle birlikte devletler daha donanımlı, bilgili ve yetkin bireyler yetiştirmek için uyguladıkları zorunlu eğitim sürelerini uzatmaktadır. Bu durum ülkemiz için de geçerlidir (Konan, 2004). 10. Kalkınma Planı (2013)'na göre nüfusumuzun eğitim düzeyi yükselmekle birlikte OECD ve Avrupa Birliği (AB) ortalamalarına göre düşük kalmıştır. Orta-öğretimin zorunlu eğitim kapsamına alınarak yükseköğretime erişimde sağlanan gelişmelerle nüfusun eğitim düzeyinin artması öngörülmüştür.

Batılı eğitim anlayışı ve değerlerinin ülkemize girmesiyle birlikte zorunlu eğitim bizde de şekillenmeye başlamıştır (Güven, 2010). Osmanlı Devleti döneminde Sultan II. Mahmut tarafından 1824 yılında yayınlanan fermanla (Akyüz, 1997), 7 yaşına giren çocukların sıbyan mekteplerine devam etmeleri zorunlu kılınırken (Öztürk, 2001), 1869 yılında kabul edilen Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile ilköğretim, tüm yurttan zorunlu hale getirilmiştir (Okuyucu, 2001). Cumhuriyetin ilanı ile ilköğretime verilen önem artarak devam etmiş ve süresi konusunda tartışmalar yaşanmıştır (Güven, 2010).

1924 Anayasası'na göre (md. 87) ilköğretim zorunlu, parasız ve beş yıl olarak belirlenmiştir (Erdem, 2005). 5 Ocak 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanunu ile ilkokul zorunlu olmaya devam ederken, ortaokul ve okul öncesi zorunlu tutulmamıştır. Zorunlu öğretimi, 7-14 yaşındaki öğrencileri kapsayacak şekilde, sekiz yıla çıkaran bu kanun tam olarak uygulanamamıştır. 1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile eğitim anlayışımız sistem yaklaşımı ele alınarak düzenlenmiştir. Bu kanun ile ilköğretim 6-14 yaşları arasındaki bireylere zorunlu tutulmuştur (Erdem, 2005). 18 Ağustos 1997 yılında, Resmi Gazete'de yayınlanan, 4306 sayılı yasa ile zorunlu eğitim sekiz yıla çıkarılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2000). Aynı yıl, Dünya Bankası tarafından finanse edilen Temel Eğitim Projesi'ne (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000) işlerlik kazandırmak, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretimi yaygınlaştırmak ve çağdaş bir eğitim düzeni kurmak amacı ile Eğitimde Çağ Yakalama 2000 Projesi uygulamaya konulmuştur. Üç aşamadan oluşan bu projede; birinci aşama, 1998-1999 öğretim yılı gereksinmelerinin belirlenmesi (1998 yılı yatırım planlaması), ikinci aşama 2000-2001 öğretim yılı başına kadar gereksinmelerinin belirlenmesi (eğitimde çağ yakalama 2000 projesi), üçüncü aşama ise 2001-2010 arasındaki dönem gereksinmelerinin belirlenmesidir (eğitim ana planı) (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000).

Kaos, düzensizliğin içerisinde yer alan düzendir (İnam, 2006) ve biçime tam olarak kavuşmayan bir durumu ifade etmektedir (Kendirli, 2006). Kaos teorisi ise açık bir sistem olan evrenin doğrusal olmayan yönünü açıklamakta ve sistemlerin ilk uygulanması esnasında oluşan değişikliklerin uygulama sonunda büyük etki ve sonuçlar yarattığını belirtmektedir (Rockler'den aktaran, Akbaba Altun, 2001). Değişim, zaman ve düzensizlik kavramları kaos teorisinin en temel konularıdır (Alpar, Öztürk & Eren, 2011). Kaosun ifade ettiği düzensizlik durumu bir öğrencinin dağınık olan çalışma masasını düzenlemesi gibi basit bir dağınıklık veya karmaşıklık ortadan kaldırma durumu değildir (Öge, 2005). Kaotik durumlarda kestirilemeyen, öngörüle-

yen, etki ve sonuçlarına ilişkin olarak kesin sonuçlara varılamayan belirsizlikler mevcuttur.

Dinamik bir yapıda olan eğitim sistemleri doğrusal olmayan öğrenme süreçlerine sahiptir (Töremen, 2000). Okullarda ve programlarda dönüşüm ve değişimlerin gerçekleşmesi aşamasında kaotik durumlarla karşılaşmaktadır. Bu durum toplumda var olan paradigmalara değişik açılardan yaklaşılmasına neden olmaktadır (Yeşilorman, 2006). Eğitim sistemlerinde meydana gelen karmaşayı yakından tanıyarak olumlu sonuçlar elde etmek, eğitimin ihtiyaç duyduğu yenilik ve düzenlemeleri gerçekleştirmek mümkün olabilmektedir. Dikkat edilmesi gereken nokta karmaşadan ziyade karmaşanın sonuçlarını en iyi şekilde değerlendirerek olumlu gelişmeler sağlamak ve yararlanabilmektir (Erdoğan, 2012).

4+4+4 eğitim sistemi olarak adlandırılan kanun 11 Nisan 2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile 5+3 olarak adlandırılan eğitim sistemi uygulamadan kalkmış ve zorunlu eğitimin 12 yıla çıkması sağlanmıştır. Bu düzenlemedeki ana amaç eğitim sistemimizi daha demokratik ve esnek bir hale getirmektir. Ülkemiz nüfusunun %28'i lise mezunudur ve okullaşma oranlarında bölgelere göre farklılıklar görülmektedir. AB ülkelerinin 2020 yılı hedefi nüfuslarının en az %90'ını lise mezunu yapmak iken; Güney Kore ve Japonya'nın bu hedefi çağ nüfusunun %100'ünü üniversite mezunu yapmaktır. Bunun yanı sıra, gelişmiş ülkelerde zorunlu eğitimin süresi 11-12 yıldır. Yapılan yeni düzenleme ile eğitim (4+4+4); kademelere bölünerek kademeler arası yatay ve dikey geçişlere imkân sağlanmış, bu esnek yapı içerisinde bireylere gelişim ve yeteneklerine göre tercih yapma hakkı erken yaşlarda verilmiştir. 4+4+4 eğitim sistemi ile 12 yıllık kademeli zorunlu eğitim; ilkokul (4 yıl), ortaokul (4 yıl) ve lise (4 yıl) olarak düzenlenmiştir. İmkânlar dâhilinde fiziki olarak okulların birbirinden ayrılması amaçlanmıştır. Ortaokullarda program bütünlüğü korunmaya çalışılarak, öğrenim sürecinde bulunan programların tercih edilmesinde, fırsatlardan yararlanılmasına imkân sağlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012).

4+4+4 eğitim sistemi avantaj, dezavantaj ve sorumluluk artışı da beraberinde getirmiştir. Yeni eğitim sistemi hakkında öğretmenlerin görüşlerinin alınarak sistemde bu yönde yeniliklerin yapılması gerekmektedir. Okullar çevrelerinde meydana gelen değişim, gelişim ve yeniliklerden bağımsız kalamamakta; sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel dokularda yaşanan yeniliklerin yarattığı avantaj ve dezavantajlara karşı optimist bir tavır takınarak kendilerini yenilemektedirler. Öğretmenler eğitim sistemlerinin işlemede en büyük paya sahip kişilerdir. Yeni eğitim sistemi hakkında öğretmenlerin görüşlerinin alınması, sisteme ekleme veya çıkarmaların bu yönde yapılması gerekmektedir. Bu bakımdan öğretmenlerin, eğitimde yaşanan değişimleri nasıl algıladıklarının bilinmesi önemlidir. Aksi takdirde yeni uygulanan sistemlerin işlemediği düşünülerek sistem gelişmeye kapatılarak yeni sistem arayışlarına gidilmektedir (Akpınar & Aydın, 2007).

Türkiye'de 4+4+4 eğitim sistemi üzerine yapılan araştırmalardan; Karadeniz, (2012); Memişoğlu ve İsmetoğlu (2013); Doğan, Uğurlu ve Demir (2014); Cerit, Akgün, Yıldız ve Soysal (2014)

yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin ve yöneticilerin 4+4+4 eğitim sistemi hakkındaki görüşlerini belirlemeye çalışmışlardır. Demir, Doğan ve Pınar (2013) araştırmalarını 4+4+4 eğitim sistemi uygulanmasını branş öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar doğrultusunda değerlendirmişlerdir. Ancak bu uygulama sonrasında sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumlar hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelendiği bir araştırmacının olmadığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumlar hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri önemli bir hal almaktadır. Bu bağlam kapsamında araştırmacının amacı, eğitim camiasında ve kamuoyunda tartışılan 4+4+4 eğitim sistemi olarak adlandırılan uygulamanın, sosyal bilgiler eğitiminde meydana getirdiği kaotik durumlar hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımı ile yapılmış bir özel durum çalışmasıdır. Nitel araştırma verileri ayrıntılı ve derinlemesine toplamak, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenmek, mevcut durumları anlamak ve açıklamak için başvurulan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel 2008). Özel durum çalışmasının en önemli özelliği; araştırılan konu ile ilgili önyargılara sahip olmadan güncel bir olay, olgu, durum, birey veya grup üzerinde derinlemesine inceleme yapılmasıdır (Ekiz, 2009). Araştırmada ele alınan özel durum 4+4+4 eğitim sisteminin uygulanması ile sosyal bilgiler eğitiminde meydana getirdiği kaotik durumların belirlenmesidir. Yeni eğitim sisteminin uygulanması ile birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları kaotik durumlar ve karmaşık olaylar araştırılarak bu özel durum nitel bir araştırma ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Batı Karadeniz'de bulunan ve orta büyüklükte olan A ilinin, X ilçesinde, görev yapan 10 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin seçimi amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme evrende, incelenen problem ile alakalı benzer durumların belirlenmesi ve çalışmanın bu durumlar üzerinde yapılmasıdır. Bu yöntem evren değerleri hakkında önemli ipuçları vermekte ve araştırmacı araştırdığı konunun türünde ve yoğunluğunda değişime olabileceğini düşündüğü farklı durumları örnekleme alabilmektedir (Büyüköztürk et al, 2008). Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile örneklem grubunda probleme taraf olabilecek birey çeşitliliği maksimum derecede yansıtılmaya çalışılmaktadır. Farklı grupların çeşitlilik arz eden durumları arasındaki benzerlikler ve ortaklıklar ortaya koyulmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Tablo 1'de çalışma grubunda yer alan öğretmenlere ait kişisel bilgiler verilmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere katılımcıların altısı erkek dördü kadındır. Katılımcıların sekizi 8-20 yıl arası tecrübeye sahip iken, iki katılımcı beş yıllık mesleki tecrübeye sahiptir. Sekiz öğret-

Tablo 1: Çalışma Grubundaki Öğretmenlere Ait İlgili Kişisel Bilgiler

Öğretmen Adı	Cinsiyet	Tecrübe (Yıl)	Eğitim
Ö1	Erkek	16	Yüksek Lisans
Ö2	Kadın	5	Lisans
Ö3	Erkek	9	Lisans
Ö4	Erkek	10	Lisans
Ö5	Kadın	12	Yüksek Lisans
Ö6	Erkek	5	Lisans
Ö7	Erkek	8	Lisans
Ö8	Kadın	11	Lisans
Ö9	Erkek	20	Lisans
Ö10	Kadın	13	Lisans

men lisans mezunu iken, iki öğretmen yüksek lisans mezunudur. Yüksek lisans mezunu öğretmenlerden biri kadın, diğeri erkektir.

Veri Toplama Araçları

4+4+4 Eğitim sisteminin uygulanması ile sosyal bilgiler eğitiminde meydana gelen kaotik durumlar hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlendiği bu çalışmada verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış yönlendirici olmayan görüşme formu kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu esnek olmasının yanı sıra belirli bir konuda derinlemesine bilgi toplanmasına imkân vermesi, katılımcıların düşüncelerini istedikleri gibi yazıya dökülebilmelerine olanak sağlayarak verilerin toplanması ve çözümlenmesinde kolaylık sağlaması açısından araştırmacılar tarafından tercih edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Yarı-yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesi sürecinde araştırmanın iç geçerliliğini (inandırıcılığını) arttırmak amacıyla araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Konunun tasarlanmasının ardından formda yer alması düşünülen maddeler belirlenmiştir. Maddelerin amaç, anlam ve kapsam açısından değerlendirilmesi amacıyla alan uzmanı iki öğretim üyesi ve iki branş öğretmeni ile görüşülmüş ve ardından katılımcı teyidi alınmıştır. Bu aşamalardan sonra elde edilen bilgilerden yararlanılarak forma son hali verilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların kişisel bilgileri ile ilgili sorular, ikinci bölümünde ise araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme soruları yer almaktadır. Veri toplama formunda şu sorulara yer verilmiştir:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 4+4+4 eğitim sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. 4+4+4 Eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumlar nelerdir?
3. Bu kaotik durumların sosyal bilgiler eğitimine etkisi nedir?
4. 4+4+4 Eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumların öğrenci ve öğretmenler üzerindeki etkilerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

Verilerin Analizi

Bu çalışmada yarı-yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde benzer veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek düzene konulmaktadır. (Yıldırım & Şimşek, 2008). Araştırmada verilerin çözümlenmesi sürecinde ilk olarak öğretmenlerin 4+4+4 eğitim sisteminin uygulanması ile sosyal bilgiler eğitiminde meydana gelen kaotik durumlar hakkında ifade ettikleri görüşler içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz birimi olarak ifadeler yani yargılar kullanılmıştır. Çözümleme aşamasında görüşüne başvuru alan öğretmenlere birer kod numarası (Ö1, Ö2, Ö3, gibi) verilmiştir. Görüşme formundaki soruya verilen cevaplar tek tek incelenerek bulgular bölümündeki tabloya yerleştirilerek görsellik kazandırılmıştır. Tablolara yerleştirilen verilerin incelenmesiyle kodlar oluşturularak temalara ayrılmıştır. Oluşturulan kodlardan benzer özellik gösterenler birlikte düşünülerek alt temalar oluşturulmuştur. Tema ve alt temalar öğretmen ifadelerinden yani araştırma verilerinden oluşturulmuştur. Öğretmenlerin en fazla önem verdikleri alt temaların hangileri olduğunu belirleyebilmek için alt temaların yinelenme sıklıkları (frekansları) hesaplanmıştır. Her bir tema kapsamında belirlenen alt temaları içeren öğretmen ifadelerinden aktarımlar sunulmuştur. Veriler, tema ve alt temalardan hareketle yapılan yorumlar betimsel bir anlayışla ifade edilmiştir.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 4+4+4 eğitim sistemi ile ilgili görüşlerini tespit etmek amacıyla yönelik yapılan içerik analizi sonucunda öğretmenlerin olumlu ve olumsuz görüşte buldukları tespit edilmiştir. Olumsuz görüşlere ait bulgular Tablo 2'de, olumlu görüşlere ait bulgular Tablo 3'de sunulmuştur.

Çalışmanın birinci sorusunda öğretmenlere 4+4+4 eğitim sistemi hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Öğretmenler sistem hakkındaki düşüncelerini olumlu ve olumsuz yönleri ile belirtmişlerdir. Sistemi olumsuz bulan öğretmen görüşleri altı ana kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler öğrenci yaşı, fiziki ortam, uygulama-yönlendirme, okula uyum, sistemin sürekliliği ve yönetsel problemlerdir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretmenleri'nin 4+4+4 Eğitim Sistemine Yönelik Olumsuz Görüşleri

Tema	Doğrudan Öğretmen Görüşü	f	%
Öğrenci Yaşı	66 aylık çocukların ilkokula başlaması	4	16
	Ortaokula başlama yaşının düşmesi	3	
Fiziki Ortam	Fiziki şartların sistemin uygulanmasına uygun olmaması	5	29.6
	Sınıflarda materyallerin az olması	2	
	Sınıfların mevcudunun fazla olması	3	
	Ortaokul binalarının yetersiz kalması	3	
Uygulama- Yönlendirme	Öğretmen ve uzman görüşü alınmaması	2	25
	Öğretmenlerin sisteme hazırlıksız olması	2	
	Sistemin tam olarak tanıtılmaması	3	
	Sistemin pilot uygulamasının yapılmaması	1	
	Böyle bir değişikliğe ihtiyaç olmaması	2	
Hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması	1		
Okula Uyum	66-72 aylık çocukların aynı sınıfa uyum sağlayamaması	1	6.8
	1. Sınıf öğrencilerinin ortaokula uyum sağlayamaması	2	
Sistemin Sürekliliği	Sistemin sürekli olarak uygulanabilirliğinin sağlanmaması	3	9
	Programların her yıl değişmesi	1	
Yönetimsel Problemler	Okulda yönetimin değişmesi ve sorunlar yaşanması	4	13.6
	Yöneticilerin sistemi kavrayamaması	2	
Toplam		44	100

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 4+4+4 Eğitim Sistemine Yönelik Olumlu Görüşleri

Tema	Doğrudan Öğretmen Görüşü	f	%
Fırsatlar ve Avantajlar	Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkması	3	57.7
	Dezavantajlı öğrencilere açık lise imkânı sağlanması	4	
	Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması	4	
	Okul terkinin azalması	2	
	Katsayı farkının kaldırılması	1	
	Öğrencilerin ders seçiminde özgür olmaları	1	
Seçim Hakkı	Öğrencilerin ders seçiminde özgür olmaları	2	23.1
	Açık lise imkânı olması	4	
Kişisel Gelişim	Öğrencilerin bilgi düzeyinin artması	3	19.2
	Daha bilinçli bir toplum meydana gelmesi	2	
Toplam		26	100

Öğretmenler öğrencilerin ilkokula ve ortaokula başlama yaşlarını hazırlanışından küçük bulmuşlardır. Bu duruma gerekçe olarak öğretmenlerin ve öğrencilerin yaşadıkları sıkıntıları göstermişlerdir: Ö4, "öğretmenler özellikle 1. sınıf öğretmenleri uygulamada sıkıntılar, düzensizlikler yaşadılar." Ö2, "66 aylık çocukların okula başlaması onları hayli zora soktu. Çocukların birçoğu sürekli ağıladı, sınıflarda adeta kaos durumu hakimdi." Ö6, "öğrenciler ortaokula gelmek istemiyor, eski okullarını çok özleyiyorlar; sınıfta huzursuzluk çıkartıyor, karmaşıklığa neden oluyorlar."

4+4+4 eğitim sisteminin uygulanması ile ilkokul ve ortaokul binaları ayrılmıştır. Bu durum yeterli sınıf bulunamamasına, sınıfların kalabalık olmasına ve materyal eksikliğine neden ol-

muştur: Ö10, "ortaokullarda sınıflar çok kalabalık; öğrenciler adeta sınıfa sığmıyor." Ö1, "ders materyalleri yetersiz ya da eski; etkinlik yapmak için sınıfta yer kalmıyor."

Sistemin ilk kez uygulanması ve bu uygulama kararının kısa süre içerisinde alınması öğretmenler üzerinde uygulama ve yönlendirme faaliyetlerinde kaotik durum oluşturmuştur: Ö6, "eğitim sisteminin 4+4+4 olarak düzenlenmesini uygun bulmuyorum; çünkü gerekli alt yapı hazırlıklarının yapılmaması eğitimde büyük kaotik ortamların meydana gelmesine sebep oldu." Ö7, "sistem ile birlikte ders programının da değişmesine hazırlıksız yakalandık." Ö8, "sistem tam olarak tanıtılmadı ya da biz anlayamadık; bir karmaşıklık oluştu."

4+4+4 eğitim sisteminin uygulanması ile ilkököl ve ortaokul binalarının ayrılması nedeniyle idari yapıda, okul yönetimlerinde değişiklikler olmuştur: Ö5, “ortaokulda ilk zamanlarda yönetim sorunu oluştu; ders programları ayarlanamadı bir süre.”

Öğretmenlerin 4+4+4 eğitim sisteminde olumsuz olarak gördükleri bir diğer durum da öğretmen ve öğrencilerin okula uyum sağlamada zorlanması olarak gösterilmiştir: Ö1, “brans öğretmenleri tecrübesizdi; 5. sınıflarda çocukları derse adapte etme konusunda adeta kaos yaşadılar.” Ö2, “1. sınıfa uyum sağlayamayan birçok öğrenci okul öncesine yönlendirildi; bu durum sistemde düzensizliğe neden oldu.”

Öğretmenlerin 4+4+4 eğitim sistemi ile ilgili olumlu görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 3’de gösterilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde olumlu görüşler üç kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler fırsatlar ve avantajlar, seçim hakkı ve kişisel gelişimdir.

Öğretmenler sistemin getirdiği fırsat ve avantajları olumlu bir gelişme olarak belirtmişlerdir: Ö1, “ilkokul ve ortaokuldaki çocukların ayrı mekânlarda olması güzel bir olay; çünkü küçük öğrenciler kendilerinden yaşça ve fiziken büyük öğrencilerle aynı bahçede, aynı okulda öğrenim görüyordu; bu durum bazen öğrenciler arasında karmaşa yaşanmasına neden oluyordu.” Ö3, “maddi durumu iyi olmayan öğrenciler açık liseye devam edebilecek böylece eğitimleri yarım kalmayacak, eğitimde fırsat eşitliği tam olarak sağlanacak; bu çok olumlu bir gelişme.” Ö9, “eğitim sisteminin 4+4+4 olarak düzenlenmesini alan seçebilmek alternatifini getirmesi açısından olumlu buluyorum.”

Öğrencilere ders seçme ve açık lise imkânının sunulması olumlu bir görüş olarak bildirilmiştir: Ö5, “ekonomik sıkıntı yaşayan, durumu iyi olmayan öğrencilerin lise eğitimlerini açık liseden tamamlaması güzel bir gelişme, fırsat eşitliği sağlandı.”

Öğrencilerin bilgi düzeyinin artması ve toplumun bilinçlenmesi kişisel gelişim açısından olumlu bir gelişme olarak görülmüştür: Ö7, “zorunlu eğitimin 12 yıla çıkması, 4+4+4 tartışmaları toplumdaki eğitime bakışta farkındalık yarattı, bilinç düzeyi arttı.”

Elde edilen bulgulara genel olarak bakıldığında, sosyal bilgiler öğretmenleri 4+4+4 eğitim sistemi hakkında olumlu ve olumsuz görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler sistemin hazırlanmasında ve uygulama aşamasında uzman ve öğretmen görüşlerinin alınmadığını, uygulamaya hazırlıksız başladıklarını, alt ve üst yapı eksiklerinin giderilmediğini, ilkökula ve ortaokula başlama yaşının gelişimsel açıdan düşük olduğunu, öğretmenlerin norm sorunu yaşadığını ve bu gelişmelerin öğretmenler üzerinde olumsuz bir etki oluşturduğunu belirtmişlerdir. Bu olumsuz durumlar düzensizliğe yani kaos ve karmaşaya yol açmıştır. Sistemin dezavantajlı olduğu kadar avantajlı yönleri olduğundan hareketle öğretmenler sistemin olumlu yönleri hakkında da görüş bildirmişlerdir. Sistemin öğrencilere bir üst öğrenim kurumuna geçmede seçme şansı tanıması, isteyen öğrencilerin lise eğitimlerini örgün eğitim dışında da devam ettirme olanağı sunması, ilkököl ve ortaokul binalarını ayırması olumlu görüş olarak belirlenmiştir.

İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

4+4+4 Eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumları tespit etmek amacıyla yönelik yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde 4+4+4 eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan kaotik durumlara ilişkin öğretmen görüşleri beş ana kategoriye ayrılmıştır. Öğretmenler yaşadıkları kaotik durumları; öğrencilerin hazırlanışlığı, eğitim öğretim süreci, program, zaman ve norm kadro kategorileri altında değerlendirmişlerdir.

Tablo 4: 4+4+4 Eğitim Sistemi İle Sosyal Bilgiler Eğitimi’nde Yaşanan Kaotik Durumlara Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	Doğrudan Öğretmen Görüşü	f	%
Öğrenci Hazırlanışlığı	Ortaokula başlama yaşının küçük olması	3	20.5
	5.Sınıf kazanımlarının öğrencilerin bilişsel düzeyine uygun olmaması	2	
	Somut işlemlerden soyut işlemler dönemine geçişte zorluk yaşanması	3	
	6.Sınıf müfredatının öğrencilere ağır gelmesi	2	
Eğitim-Öğretim Süreci	Öğretmenlerin öğrenci seviyesine inmede zorluklar yaşaması	6	26.5
	Öğrencilerin ortaokula adapte olmakta zorlanması	5	
	Öğrencilerin ödev yapmak istememeleri	1	
	Öğrencilerin sorumluluk almak istememeleri	1	
Program	Sosyal bilgiler programının yenilenmemesi	4	12.2
	Sosyal bilgiler programında konular arasında bağlantı olmaması	2	
Zaman	Haftalık ders saatinin az olması	5	26.5
	Konuların yetiştirilememesi	4	
	Etkinliklere süre kalmaması	4	
Norm Kadro	Sosyal bilgiler öğretmenliğinde norm kadro sorunu yaşanması	4	14.3
	Öğretmenlerin gelecekte görev yapacakları yer kaygısı taşınması	3	
Toplam		49	100

Hazırbulunuşluk kategorisinde, öğretmenler ortaokula başlama yaşının küçük olmasından kaynaklanan kaotik durumları dile getirmişlerdir: Ö7, “değişen sistem ile daha önce sınıf öğretmenlerince eğitilen 5. sınıflara girmeye başladık; öğrencilerin hazırbulunuşluğu ortaokula uygun değil; kazanımları öğretmede zorlanıyorum, bu kaotik bir duruma yol açıyor.” Ö2, “birçok öğrenci küçük yaşta okula başlamak zorunda kaldı; bu da çocuklar üzerinde olumsuz etki yapmıştı; çocuklara soyut kavramları öğretmede zorluk çekiyorum.” Ö8, “ders saati az olup öğretilmesi gereken bilgi ve değerlerin öğretilmesinde sıkıntı çekilmektedir. 6. Sınıf sosyal bilgiler müfredatı adeta lise müfredatı kadar ağırdır; sınıfta bir karmaşa durumu hâkim oldu.”

Öğretmenler sistemin öğrenciler üzerinde yaptığı kaotik etkiye dikkat çekmişlerdir: Ö7, “öğrenciler ödev yapmak istemiyorlar; ilkokul alışkanlığını bırakamadılar; tuvalete gitmek için sürekli izin istiyorlar; derste sürekli bir düzensizlik havası var, bu durum ders anlatmamı etkiliyor.” Ö5, “öğrenci derste kendini tam olarak ifade edemiyor; birçoğu arkadaşlarından ayrıldığı için mutsuz olmuş durumda; derse pek ilgi göstermiyor, etkinliklere katılmıyor.”

Öğretmenler sosyal bilgiler programına ve programın uygulanması için ayrılan ders saatlerinin yetersizliğinin kaotik etki yaratıldığını belirtmişlerdir: Ö3, “5. sınıf konu ve kazanımlarının yetersiz başarısız olduğunu görüyorum.” Ö4, “verimsiz uygulama, eskimiş içerik, sıkıştırılmış “zipli” dosya gibi ders kitapları ve karşılığı 120 dakika; sosyal bilgiler amaçlarında verilen etkin-aktif-sorumluluk bilinci olan çocukları yetiştirmek bu müfredat ile mümkün değil.” Ö5, “ancak sorunları çözmeyerek hala değişen sistemin ne kadar verimli olduğunu sınavlarla ölçen, sonucunu öğretmen başarısı-başarısızlığı olarak lanse eden bir ortamda kaotik durum yeteri kadar var sanırım.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan kaotik durumları norm kadro açısından değerlendirmişlerdir: Ö8, “bu sistemden kaynaklı okullarda öğretmen ihtiyacı ortaya çıktı; özellikle ilk yıl ücretli sosyal bilgiler öğretmeni bile bulunamaz hale gelmişti, dersleri çoğu boş geçti.” Ö4, “bazı okullarda sosyal bilgiler öğretmeni açığı oluşurken sosyal bilgiler öğretmeni bir arkadaşım okulunda norm fazlası duruma düştü; moral ve motivasyon açısından kötü durumda idi.”

Elde edilen bulgulara genel olarak bakıldığında, öğretmenler 4+4+4 eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan kaotik durumların öğrenci hazırbulunuşluğu program, programın uygulanması açısından zaman ve norm kadro kapsamında değerlendirdikleri görülmektedir. 5. Sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluklarının yeterli olmaması, soyut kavramları öğrenmede güçlük yaşamaları, öğretmen normlarında yaşanan değişiklikler, konuların öğrencilere ağır gelmesi, öğrenilemeyen konuların ileride öğretmen ve öğrenci için sıkıntı olması, ders saatlerinin az olması ve konuların yetiştirilememesi sosyal bilgiler eğitiminde kaotik durumların yaşanmasına neden olmuştur. Gelecek yıllarda aynı kaotik durumların oluşmaması için gerekli önlemlerin alınması için çaba gösteren öğretmenler müfredatın yenilenerek, ders süresinin uzatılmasını, hazırlanacak olan yeni müfredatta görüşlerinin alınmasını istemektedirler.

Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

4+4+4 Eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan kaotik durumların sosyal bilgiler eğitimine olan etkilerini tespit etmek amacıyla yönelik yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5 incelendiğinde, 4+4+4 eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan kaotik durumların sosyal bilgiler eğitimine

Tablo 5: Sosyal Bilgiler Eğitimi’nde Yaşanan Kaotik Durumların Sosyal Bilgiler Eğitimi’ne Etkileri

Tema	Doğrudan Öğretmen Görüşü	f	%
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Kavram öğretiminde zorluk yaşanması	3	27
	Hedeflenen kazanımlara tam olarak ulaşılamaması	2	
	Konular arası bütünlüğün olmaması	3	
	Sık sık konu tekrarı yapma ihtiyacı duyulması	2	
Sınıf	Sınıfların kalabalık olması nedeniyle etkinlik yapılamaması	5	24.4
	Sınıf sayının az olması	4	
	Ölçme ve değerlendirme sisteminde yenilikler yapılmaması	2	
Ölçme Değerlendirme	Sınav sorusu hazırlamada sıkıntı yaşaması	2	21.6
	Öğrencilerin ödev yapmak istememesi	4	
	Öğrencilerin derse karşı ilgisiz olması	1	
Öğrenci	Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine gereken önemi vermemesi	2	13.5
	Öğrenilmeyen konuların ileriki yıllarda sıkıntı yaratması	2	
	Yardımcı kitap ve materyallerin yetersiz kalması	2	
Ders Kitabı	Konu içeriklerinin ayrıntılı olmaması (ders kitabı/görsel) tasarımının yoğun olması	3	13.5
		3	
Toplam		37	100

olan etkilerinin beş kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Bu kategoriler; sosyal bilgiler öğretimi, sınıf, ölçme değerlendirme, öğrenci ve ders kitabıdır. Yaşanan kaotik durumların yarattığı etkinin en fazla sosyal bilgiler dersinin öğretiminde olduğu görülmektedir: Ö5, “5. sınıflara kavram öğretmede zorlandım; belediye, kaymakamlık gibi kurumları algılayamayan öğrencilere bunların görevlerini anlatmak yorucu oldu.” Ö9, “öğrenci somut döneme tam geçemediğinden, öğretmen de soyut anlatım şekline göre kendini hazırladığından buna bağlı olarak yeterli materyalin bulunmadığı bazı okullarda daha büyük sıkıntılar ortaya çıkıyor.” Ö6, “5. sınıfta bazı öğrenciler konuyu sadece ezberliyor sorulan soruya cevap veremiyor; başak konuya geçildiğinde çok zorlanılıyor.”

Öğretmenler dersin ölçme ve değerlendirme aşamasında yaşadıkları kaotik durumları şu şekilde ifade etmişlerdir: Ö7, “sınav sorularını gayet basit bir dille soruyorum, ama verilen cevaplar soruya ait olmuyor çoğu zaman.” Ö6, “hala değişen sistemin ne kadar verimli olduğunu sınavlarla ölçen, sonucunu öğretmen başarısı-başarısızlığı olarak lanse eden ortamda kaotik durum yeteri kadar var.”

Öğretmenler ders kitaplarını görsel açıdan yoğun, bilgi açısından eksik ve konular arası bağlantı açısından uygunsuz bulduklarını bu durumun kaosa yol açtığını dile getirmişlerdir: Ö10, “uygun biliş düzeyinde olmadıkları için çocuklar konuyu zaten anlamıyor, diğer senelerde aynı konular daha da karmaşıklaştığından konu hiç öğrenilemiyor.” Ö1, “yardımcı kitapta öğrencilerin anlamadığı konular daha ayrıntılı anlatılabilir; bence yardımcı kitapta birkaç eksiklik var.”

Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

4+4+4 Eğitim Sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan kaotik durumların öğrenci ve öğretmenler üzerindeki etkilerine yönelik öğretmen görüşlerini tespit etmek amacıyla yönelik yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde 4+4+4 eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumların öğrenci ve öğretmenler üzerindeki etkilerine yönelik öğretmen görüşleri iki kategoride; öğrenci ve öğretmenlere etkisi kategorisinde toplanmıştır: Ö10, “kendinden yaşça büyük 6, 7 ve 8. sınıf öğrenci-

leri karşısında pasif ve silik kalabiliyor; bu durum doğal olarak hem eğitim-öğretime hem de sosyal yaşantısına olumsuz etki ediyor.” Ö9, “öğretmen fazlalığı olan okular da ortaya çıktı ki, bu da öğretmenlerin motivasyonunun azalmasına sebep oldu.” Ö8, “öğretmen dersi güncelleştirecek, materyal tasarlatacak, sosyal aktiviteler yapacak, izletecek zamana sahip değil; tabii vizyonu olan öğretmenlerden bahsediyorum; öğrenci ise hazırcı zihniyetle yetişiyor.”

Yaşanan kaotik etkilerin ortadan kaldırılması için öğretmenler ellerinden gelen tüm çabayı gösterdiklerini, yaşanan durum ve etkilerden çıkarım yaparak tecrübe sahibi olduklarını, gelecek yıllarda kaos içeren bir durumla karşılaşmamak için hazırlık yaptıklarını, yaşanabilecek olumsuzluklara karşı önlem aldıklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Sosyal bilgiler öğretimi programının vizyonu kendi kültürünü ve dünyayı tanıyan, demokratik değerlerle donatılmış; eleştiren, düşünen, yorumlayan, doğru karar veren, üretken, yaratıcı bir yapıya sahip olan, hak ve sorumluluklarının bilincinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yetiştirilmesi olarak belirlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005). Toplumun istediği vatandaş tipinin yetiştirilmesinde okullar en önemli yere sahiptir. Programların ve eğitim sistemlerinin geliştirilmesi sürecinde toplumun sosyal, kültürel ve tarihi özelliklerinin dikkate alınarak yerelden evrensel doğru ilerleyen bir yapının oluşturulması bulunduğu çağın gelişmelerine uyum sağlamada yardımcı olacaktır (Şişman, 2013).

Bu çalışmada; 4+4+4 eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumlar hakkında öğretmenlerin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada sosyal bilgiler dersi öğretmenleri 4+4+4 eğitim sistemini olumlu ve olumsuz yönleri ile değerlendirmekte, sistem hakkındaki görüşlerini dile getirmekte, sistemde ve sosyal bilgiler dersinde karşılaştıkları kaotik durumları öğretmen, öğrenci ve ders boyutu ile ele almaktadırlar. Sistemi olumsuz bulan öğretmenlerin; öğrencilerin ilkökula ve ortaokula başlama yaşının küçük olması, ilkökul ve ortaokul binalarının ayrılması ile fiziki ortamda sıkıntı yaşanması, sistemin tanıtımında ve uygulanmasında yönlendirme faaliyetlerinin yetersiz kalması, öğrencilerin okula uyum sağlamada zorlanması, okul yönetimlerinin değişmesi, sistemin sürdürülebilirliğinin

Tablo 6: Kaotik Durumların Öğrenci ve Öğretmenler Üzerindeki Etkilerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	Doğrudan Öğretmen Görüşü	f	%
Öğrenciye Etkisi	Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine adapte olamamaları	3	42
	Öğrenilemeyen konular nedeniyle ileriki yıllarda sıkıntı yaşanması	2	
	Öğrencilerin eski okullarını ve sınıf öğretmenlerini özlemeleri	3	
	Öğrenci velilerinin sistemi tam olarak anlamaması	2	
Öğretmene Etkisi	Bu yaşta öğrencilere konu anlatımında zorluklar yaşaması	5	58
	Sosyal bilgiler programının güncellenmesi	5	
	Öğretmenlerin mesleki doyuma ulaşamaması	2	
	Öğretmenlerin ders yükün fazla olması	2	
Toplam		24	100

KAYNAKLAR

sağlanıp sağlanamaması konularında kaotik durumlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde ise öğretmenlerin; programda eksikliklerin olması, bu eksikliklerin ders saatinin az olması nedeniyle tamamlanamaması, programın yetiştirilememesi, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal gelişim açısından hazır bulunuşluklarının yeterli olmaması nedeni ile derse adapte olamamaları, ödev yapmamaları gibi durumlardan dolayı kaotik durumla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar öğretmenlerin; okulda, derste ve öğrencilerle olan ilişkilerinde kaotik ve karmaşık durumlar yaşamalarına neden olmuştur. Öğretmenlerin gelecek hakkında öngöründe bulunmakta zorlandıkları tespit edilmiştir. Gunter (1995), bir okulun başarılı olabilmesini eğitim kurumlarının karmaşık geribildirim ağlarına sahip olmasına bağlamaktadır (Akt. Töremen, 2000). Geribildirimler karmaşık davranış ve olayların sebep ve sonuçları arasında doğrudan bağlantı kurulmasını sağlamaktadır. Küçük ve önemsiz olarak görülen kaotik durumlar başlangıç durumundaki hassas noktalara bağlı kalarak uzun vadede büyük sonuçlara yol açabilmektedir (Cvetek, 2008). Bu durumda, öğretmenlerin yaşanan değişim ve dönüşümlere yönelik görüşleri dikkate alınarak gerekli uygulamalar yapılmalıdır.

Sonuçların ortaya çıkardığı gerçeklere dayalı olarak aşağıda belirtilen önerilerde bulunulabilir:

- Kaotik durumların yaşanmasına neden olan aksaklıkların belirlenmesi için ihtiyaç analizi yapılmalı, uygulamalardan dönüt alınmalıdır.
- Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi ve programında karşılaştıkları kaotik ve karmaşık durumların zincirleme bir şekilde devam etmemesi için programda değişiklik yapılmalıdır.
- Karşılaşılan kaotik durumların azaltılması için sosyal bilgiler ders saatlerinin artırılması, materyal temininin sağlanması gerekmektedir.
- Dersler branş öğretmenleri ile işlenmeli, branş dışı ücretli öğretmen görevlendirilmesi sona ermelidir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin norm fazlası olma kaygısı ortadan kaldırılmalıdır.
- Sistemin uygulanması öğrencilerin de kaotik ve karmaşık durumlarla karşılaşmalarına neden olmuştur. Gelecek yıllarda öğrencilerin aynı olumsuzluklarla karşılaşmalarını için tedbirler alınmalıdır.
- 5. Sınıfta kaotik durumlarla karşılaşmaması için konular öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel gelişimlerine uygun olarak hazırlanmalı, kavram karmaşasının önüne geçilmelidir. Öğrencilerin derse olan ilgilerinin artırılması için etkinlik sayısı artırılmalıdır.
- Yaşanan bu kaotik durumların yarattığı düzensizlik durumu yeni bir düzenin oluşturulması açısından bir fırsat olarak görülebilir.

- Akpınar, B. & Aydın, K. (2007). Eğitimde değişim ve öğretmenlerin değişim algıları. *Eğitim ve Bilim*, 32(144), 71-80.
- Akyüz, Y. (1997). *Türk eğitim tarihi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Alpar, O., Öztürk, A. A., & Eren, Ö. (2011). Kaotik Markov zincirleri. *Yönetim Dergisi*, 22(69), 119-130.
- Akbaba Altun, S. (2001). Kaos ve yönetim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 28, 451-469.
- Başaran, İ. E. (1982.) *Temel eğitim ve yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (13. Basım). Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Akademi.
- Cerit, Y., Akgün, N., Yıldız, K., & Soysal, M. R. (2014). Yeni eğitim sisteminin (4+4+4) uygulanmasında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Bolu il örneği). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(özel sayı 1), 59-82.
- Cvetek, S. (2008). Applying chaos theory to lesson planning and delivery. *European Journal of Teacher Education*, 31(3), 247-256.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Demir, S. B., Doğan, S., & Pınar, M. A. (2013). 4+4+4 yeni eğitim sisteminin yansımaları: beşinci sınıflardaki eğitim-öğretim sürecinin branş öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 8(9), 1081-1098.
- Doğan, S., Uğurlu C. T., & Demir A. (2014). 4+4+4 eğitim sisteminin okul paydaşlarına olumlu ve olumsuz etkilerinin yönetici görüşlerine göre incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(1), 115-138.
- DPT (2000). *Uzun vadeli strateji ve sekizinci beş yıllık kalkınma planı (2001-2005)*. Ankara.
- Ekiz, D. (2009). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdem, A.R. (2005). İlköğretimimizin gelişimi ve bugün gelinen nokta. *Üniversite ve Toplum*, [Online Ulusal Dergi] 5(2). Retrieved from <http://www.universite-toplum.org/pdf/240.pdf>
- Erdoğan, H. (2012). Karmaşa, karmaşıklik ve eğitim ilişkisi. *Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 87-136.
- Güven, İ. (2010). *Türk eğitim tarihi*, Ankara: Naturel Yayınları.
- İleri, Ü. (2009). *Türkiye’de toplumsal değişimin çalışma ilişkileri üzerindeki etkileri*. Ankara: TÜHİS Yayınları.
- İnam, A. (2006). Kaos kavramı üstüne. *Bilim ve Ütopya*, 149, 4-5.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karadeniz, C. B. (2012). Öğretmenlerin 4+4+4 eğitim sistemine ilişkin görüşleri. *Eğitim Bilim Toplum*, 10(40), 34-53.
- Kendirli, S. (2006). Portföy yönetiminde kaos teoremi. *Journal of Istanbul Kültür University*, 2, 171-180.

- Konan, N. (2000). *Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ilk yılı doğurguları (Malatya İli Örneği)*. İnönü Üniversitesi Araştırma Fonu Tarafından Desteklenen Araştırma.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2000). 2001 Yılı başında milli eğitim. Milli Eğitim Dergisi. Retrieved from http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/155-156/kazu.htm
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*. TTKB, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2012). *12 Yıl zorunlu eğitim sorular-cevaplar*. Retrieved from http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12yil_soru_cevaplar.pdf
- Memişoğlu, S. P. & İsmetoğlu, M. (2013). Zorunlu eğitimde 4+4+4 uygulamasına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 14-25.
- Okuyucu, M. (2001). *Zorunlu sekiz yıllık kesintisiz eğitimin ilk Uygulanışı ve problemleri (Diyarbakır Silvan Örneği)*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 (2013). Retrieved from <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yayinlar/Attachments/518/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf>
- Öge, S. (2005). Düzen mi düzensizlik mi? Örgütsel varlığın sürdürülebilirliği açısından bir değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 271-284.
- Öztürk, H. (2001). *Zorunlu Eğitim*. Nobel Yayınları. Ankara.
- Sezgin, S. İ. (2001). *Türkiye AB ilişkileri. AB'nin eğitim, öğretim ve gençlik politikaları*. Ankara: Ankara Ofset.
- Şişman, M. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Töremen, F. (2000). Kaos teorisi ve eğitim yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 22, 203-219.
- Yeşilorman, M. (2006). Kelebek kanadını kimden yana çırpıyor? Birleştirilmiş bilimin kıyısında kaos ve sosyal bilimler. *İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları*, 4(3), 77-86.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.